

**High-end
VINNER!**

**Tiårets
25 beste**

Se kavalkade
fra side 56

Håndbygget LUKSUS

Denne håndbygde pyramideformede luksushøyttaleren fra Sverige har lenge vært blant de beste i high-end klassen. Med ny 2012 modell, oppgradering av det avanserte delefilteret og helt ny Berylliumdome, har Reidar Persson bevist at han er en av verdens beste høyttalerkonstruktører.

TEKST OG FOTO: KNUT VADSETH

For omtrent tyve år siden gikk jeg fra demo til demo på Arkenmessen for å bestemme meg for hvilken høyttaler som var best; den råkrekke, men kostbare Wilson Watt/Puppy eller den mer nøkterne pyramideformede høyttaleren som visstnok ble laget av en tidligere fisker i Gøteborgstraktene. Begge var glimrende og jeg opplevde begge som bedre enn alt det andre jeg hadde hørt på hi-fi messen. Men like var de langt fra, og valgets kval var ikke bare utseendet; den amerikanske Wilson var mye blankere i lakken, mens den svenske var litt mer sidrumpa og sekstitalls med sin eikefiner.

WILSON OG RESPONS

Men også lyden var forskjellig; Wilson med sitt fantastiske attack i hele frekvensgangen, inkludert et fenomenalt trøkk i bunn, men med en smule aggressiv omvendt metallisme og likeledes en noe pågående mellomtone. Denne var forøvrig kortreist ved at den var laget av SEAS i Moss.

Svensken - og de skarpeste av dere aner vel at vi snakker om Respons - var mindre "ståpå" og en anelse avrundet både i frekvensfløyene og transientene. Lyden var mye varmere enn hva vi var vant til den gangen, men absolutt med nok detaljer til at man opplevde gjengivelsen som tro mot virkeligheten- og så absolutt tilstedeværende. Men dette forutsatte altså at man viste hvordan et orkester låt i virkeligheten. Her var mye mer trøkk i nedre mellomtone, det vi gjerne kaller A-lyd, enn den tynnere "hi-fi" lyden som har vært hi-fi'ens akilleshæl til denne dag.

Senere kom jeg til å eie både Wilson og Respons i lange perioder, noe som illustrerer at det er enklere å høre hva som skiller hi-fi komponentene lydmessig enn å påpeke hva som er riktigst eller best, også det siste med utallige implikasjoner...

2012

Da jeg, av ulike grunner som jeg omtaler andre steder, ikke fikk den lovede Kef Blade til dette bladet, var det derfor ikke helt tilfeldig at jeg ringte både Wilson og Respons for eventuelt å hente inn en high-end høyttaler til test på kort varsel. Og lykke; begge hadde en ny modell på trappene, og begge skulle se hva de kunne få til med transport og fortolling og alt det der, noe som ofte tar tid. Og tid var altså mangelvare.

Og så viser det seg at vi får begge! Til og med samtidig! Begge rekker jule-

nummeret! Og begge viser seg å være blant de aller beste vi har hatt i finstua! Selvsagt er det fremdeles karaktertrekk fra de gamle modellene som er gjenkjennelige, men det er liten tvil om at Wilson og Respons har nærmet seg hverandre lydmessig. Og begge spilte forrykende bra på den sensasjonelle Devialet klasse D forsterker, Wilson med enda mer krutt enn Respons, men til gjengjeld var denne noe mer organisk og mindre nøye på hvilken forsterker vi benyttet, og den oppviste også den "beste" diskantgjengivelse vi har hørt i referanseanlegget, selv i forhold til bånddiskanter. Og så er den noe rimeligere...

PERSSON OG RESPONS

Det høres ut som en historie funnet på av et reklamebyrå, men det er et faktum at Reidar Persson i sin ungdom var fisker på en av øyene mellom Gøteborg og Norge. Samtidig var han lidenskapelig opptatt av musikk, ikke minst opera og klassisk orkestermusikk. Han hadde fast abonnement på Gøteborgoperaen hvor han konstaterte at virkeligheten

låt veldig annerledes enn hva man opplevde på sitt ganske kostbare hi-fi anlegg.

Sammen med en kamerat produserte han derfor tidlig en egenutviklet vanlig "påle"-høyttaler som hadde en mer sonor klang enn de fleste konkurrentene. Og de solgte faktisk endel av disse, også til kjellerbutikken Nimbus i Oslo som jeg dengang var medeier i. Senere sluttet han helt på sjøen, og begynte å produsere store og dyre høyttalere med eget basskabinett med doble 13 tommer pluss en pyramideformet mellomtone/diskant på toppen. En enestående god høyttaler, men med vanskelig last som krevde mer av forsterkeren av hva som var vanlig tilgjengelig dengang.

I USA

Selv om Reidar Persson faktisk ble distribuert på det amerikanske markedet av internasjonalt berømte Transparent

Audio, nektet han å gi fra seg lisensrettigheter, og begrenset produksjonen til hva han og det lokale snekkeriet kunne make å lage. Dette betyr at han uansett ikke produserer flere enn tyve par i året av toppmodellen Respons Grand. Dette begrunner han med at defiliteret er så komplisert, og krever såpass mye nitidige justeringer for å kompensere for minuttøse avvik fra normalen i elementer og deler, at han velger å fintrimme det hele selv. Til nød kan sønnen få lov til å prøve seg, under nøye oppsyn av den strenge fader.

Ikke helt ubeskjedent mener han at forskjellen på å lage en såpass kompleks høyttaler som dette, skiller seg lite fra det å produsere konsertfioliner i verdensklasse. Det dreier seg om en unik kombinasjon av teknisk kunnskap parret med lang erfaring og betydelig tålmodighet.

I tillegg stiller han store krav til kabinettet som er satt sammen av to kabinett utenpå hverandre med et resonnansabsorberende lim mellom. Jeg vet ikke om andre trekabinetter som er så tunge og solide som disse i forhold til størrelsen.

Og så er her selvfølgelig dempemattene rundt diskant og mellomtone, noe som skal redusere tidligrefleksjoner som nødvendigvis må påvirke lyden. Også kabinettformen med få parallelle flater og med bakoverlent front for å sikre samme avstand fra elementer til lytteposisjon, er basert på de samme grunntankene. De resonnansedempede tiltak med kabinett som pyramideform og akustisk demping av baffelen, er fellesnevnerne for både Respons og Wilson på samme måte som både Dave Wilson og Reidar Persson fnyser av biwiringsterminaler. Dette ikke minst på grunn av de ekstremt dårlige kontakter som bøylene mellom terminalene representerer ved monowiring. Dette kan være virkelig en katastrofe for lyden! Topp kvalitet single terminaler er derfor mantra for dem begge.

REN BERYLLIUM

Respons har flere år blitt levert med den kostbare Scan Speak piggdiskanten som da den kom fikk masser av nytt liv i en allerede god høyttaler. Nå mener Persson at forbedringene denne gangen er minst like stor! Domen er laget av Beryllium, et veldig giftig materiale som også av denne grunn må beskyttes mot klåfingre med et gitter. Og dette er en av markedets ytterst sjeldne eksemplarer av arten da den er laget av Beryllium tvers igjennom, ikke bare litt av stoffet i en legering med annet materiale.

Reidar Persson hevder at denne diskanten overgår alt han har prøvd tidligere, men at den var ekstremt vanskelig å implementere i konstruksjonen og krevde betydelige forandringer i delefilteret for å fungere optimalt. Persson spesifiserer forøvrig ikke delefilteret og flankesteilhet nærmere utenom å påpeke at det er absolutt håndlaget og fintrimmet med de beste komponentene han har funnet, helt uavhengig av pris. Her er Multicap filmfoil i toppen og Chataureux propylen ved nedre deling, henholdsvis 4000hz og 350 Hz.

I alle år har han imidlertid sverget til bratte 24 db filtre, så jeg forventer at dette også er brukt her. Alle elementer er fra ScanSpeak, henholdsvis 1, 5 og 10 tommere, de nederste begge med "myke" materialer i en blanding av kullfiber og cellulose. Fordelen er selvsagt å unngå "ringing" som ved metallkoner, men kanskje på bekostning av oppløsning? Vi får høre...

MER TEKNIKK

Frekvensgangen oppgis til 25hz til 40 khz med minus 3 db ved nederste oppgitte frekvens, og tilnærmet helt flatt innenfor snevre 1/2 db mellom 200hz og 20 khz! Effektivitet er også i overkant av hva vi forventet med oppgitte 86 db ved normale betingelser, noe som forsåvidt ble bekreftet med at det var null problemer å ha full kontroll i vårt vanlige testrom med en 60 watter integrert rørforsterker fra Audio Research. Vekten av disse mellomstore høyttalere, som faktisk er blitt litt slankere med årene, er likevel hele 85 kilo pr. stykk!

Men så kommer kanskje noe av det viktigste: Impedanskurven er – som frekvensgangen – noe av det flateste vi noensinne har sett og med 4 ohm som det aller laveste. Er dette årsaken til at denne høyttaleren spilte enda mer ubesværet med ulike typer effektforsterkere enn for eksempel Wilson Sophia? Til gjengjeld var sistnevnte en nesten perfekt match for Devialet digitalforsterker, en type som teoretisk har problemer med vanskelig last. Dette er forøvrig kanskje noe av årsaken til at digitalforsterkere er så omstridt; de låter helt forskjellig i ulike kombinasjoner. Men for all del; Devialet spilte kjempefint også med Respons, akkurat som konstruktøren forventet med den spikflate impedansen.

LYDEN

Og det er nettopp Devialet som står i racket da vi for første gang kobler opp høyttalerne med Jorma-kabler til Cardas kontakter som tar både spader og bananplugg. Med bi-wirede Jorma Origo får de begge deler.

Og for å si det med den kjente regissøren Cecil B. deMille; jeg starter dramaet med et jordskjelv, og så øker jeg på etterhvert! Med plassering uten

nærmere dikkedarer der jeg får et nærmest optimalt kompromiss mellom storslaget lydbilde og rimelig nøytral frekvensgang, opplever jeg nå en gjengivelse på et gammelt, langt fra audiofilt orkesteropptak med Bernstein som dirigerer Haydn som får hårene til å reise seg på overarmen! For en størrelse, og orden i lydbildet på dette gamle opptaket som jeg knapt nok har spilt tidligere grunnet elendig lyd!

Her var nå plutselig en total mangel på den sedvanlige glassknusende øvre mellomtone som vi kjenner så godt fra mange 80-tall innspillinger. Nå var det en fyldig bass med en forsåvidt forventet deilig A-lyd, men samtidig var her en oppløsning og finkornethet som var helt på Coltrane-nivå. Og diskanten opplevde jeg som enda mer krystllklar uten antydning til fnidder. Og med en utklinging som er det flotteste jeg har hørt i finstua!

Men dette var bagateller mot den fantastiske opplevelse av å bli nærmest sugd inn i lydbildet som ikke bare gav deg et 100 manns orkester med all sin gloriøse lydmeny med en strålende fargepalett av klanger, men også med en helt presis definert opplevelse av

konsertsalen dette opptaket var spilt inn i for en generasjon siden.

Jeg må nesten flire ved å plutselig å erindre en veldig berømt annonse fra 80-tallet med en lytter som med håret rett bakover tviholder seg til stolen for ikke å bli blåst bakover av lydtrykket. Med Responsene opplever du det motsatte, du blir trukket inn i lydbildet som av selve tyngdekraftene mot det originale opptaket som var gjort et helt annet sted i en helt annen tid. Likevel er du så absolutt til stede akkurat nå. Fantastisk!

ENDA BEDRE LYD

Førsteintrykket av det nye flaggskipet til Persson, var altså helt som forventet storslaget, men med langt mer detaljer enn hva tidligere modeller har kunnet oppvise. Det siste var også grunnen til at vi grov dypt i lomma og kjøpte de ekstremt oppløste Coltrane som nye referansehøyttaler for et par år siden. Dette har vi aldri angret på, selv om vi savnet litt av de stødige A-lyden på vår tidligere Respons referanse.

Men med Coltrane og enda bedre oppløsning har vi kunnet utforske grensene for det mulige med betydelig

presisjon. Den nye Coltrane II er bedre enn lillebroren på flere punkter enn bare noe dypere og mer bass. Men når det gjelder oppløsning er Respons tett på også denne i store deler av frekvensgangen, og enda bedre i diskantområdet. Til fjerdeparten av prisen!

Like viktig er det at Respons'en spiller fint med mange ulike typer forsterkere i forskjellige prisklasser. Selv har vi fått glimrende resultat med konstruktørens egen "budsjett"variant, den integrerte 60 watts rørforsterkeren fra Audio Research. Men selv den lille Aura Note alt-i-ett anlegg, får med stor begeistring massevis av deilig musikk, og med forbausende god kontroll, ut av disse store high-enderne. At det fungerer så bra med Devialet, forbautser derfor ikke. Men enda mer tyngde, kraft og dynamisk kontrast får vi med darTZeel, bare i ørliten grad på bekostning av mikrodetaljer og finkornethet.

FAST I FISKEN

Det som i totalitet imponerer mest med den nye Respons Grand, er likevel den fabelaktige fasthet og substans som man opplever fra instrument og stemmer, og den fantastisk klare avgrensingen mellom de rene transientene og den baksorte stillhet i mellom. Opplevelsen av nærmest å kunne ta på artistene, holder så absolutt vann her. Klangbalansen gir også rikelig med tyngde og kraft til bass og nedre mellomtone, men blir aldri sidrumpa da dette kroppelige musikalske fundamentet mer enn kompenseres med en usedvanlig sprudlende øvre mellomtone og diskant som gir boksmusikken fullstendig nytt liv. Og dette uten å være noe som helst påtrengende, men heller ikke tilbaketrukket og underdanig. Dette samspillet av tung og lett i samme lydbilde gir en våryr tilnærming til virkeligheten som er full av safter i levende flora. Ikke noe tørket rekved her, nei.

LAV FORVRENGNING

Og som nevnt; denne samtidig både faste kroppligheten med den særdeles rene, men også luftige og kjappe overtonstrukturen, kommer nesten uten antydninger av fnidder og perverse forvrengningsfenomener som vi nesten tar for gitt både fra signalkilde, forsterkere og selvfølgelig ikke minst høyttalere. Men ikke bare makter Respons Grand å holde denne forvrengningen fra andre kilder i sjakk, dette sannsynligvis på grunn av usedvanlig homogen frekvensgang. Men her tilføres opplagt heller ikke noe særlig egenforvrengning, det som kunne være dråpen som får totalforvrengningen til å bli irriterende hørbar.

Dette gjelder ikke minst i den kilne overgangen mellom mellomtone og diskant der all verdens lydteknikere

Persson med den mindre Respons Artist.